

BÖLÜM 6

Bebeklik Döneminde Sosyoduygusal Gelişim

Demet GÜLALDI¹

GİRİŞ

Sosyal-duygusal gelişim, duyguları tanıma, bu duyguları ifade edebilme ve duygu düzenleme, başkalarının duygularını anlama ve sağlıklı ilişkiler kurabilme becerilerini kapsayan ve bebeklik döneminin önemli gelişim alanlarından birisidir. Sosyal-duygusal gelişim doğumla birlikte başlamakta ve temelleri 0-24 ay bebeklik döneminde atılmaktadır (Edwards, 2018). Bireyin kendi duygularını tanıma, duygularını ifade edebilme ve düzenleyebilme, başkalarının duygularını anlama ve onlarla sağlıklı ilişkiler kurabilme becerilerini içerir. Bu becerilerin gelişim süreçleri ise, empati, öz-farkındalık, benlik gelişimi gibi alanları kapsamaktadır. Bu süreçte bebekler, başkalarıyla etkileşim yoluyla güven, bağlılık, duygusal düzenleme ve benlik farkındalığı gibi temel sosyal-duygusal becerileri kazanırlar. Kazanılan bu beceriler yaşam boyu bireyin sosyal ilişkilerini belirler. Dolayısıyla, bu gelişim alanı yalnızca duygularla değil, aynı zamanda sosyal kimliğin, kişilik yapısının ve psikolojik sağlığın oluşumu ile de doğrudan ilişkilidir. Bebeğin ilk sosyalleşme davranışı anne ile olan yakın ilişkisidir. Başlangıçta bu ilişki hayatta kalma amacıyla beslenme, temizlik, rahatlama gibi ihtiyaçlara yönelik bir ilişki iken ilerleyen aylarda stresli anlarda güvenli üs ve güvenli sığınak anlamını da taşımaktadır. Bebek, bu erken dönemde güvenli bir bağlanma gerçekleştirirse, yetişkin yaşamında daha sağlıklı ilişkiler geliştirme, stresle başa çıkma ve öz düzenleme becerileri kazanma konusunda avantajlı olacaktır.

Sosyal-duygusal gelişim, bebeklikte kendiliğinden değil, çevresel etkileşimlerle şekillenir. Bu dönemde bebek, temel duygular olan mutluluk, öfke, korku, şaşkınlık ve üzüntü gibi duygusal ifadeleri hem deneyimlemeye hem de başkalarının yüz ifadelerinden ayırt etmeye başlar. Yaklaşık altıncı aydan itibaren sosyal referanslama yoluyla ebeveynin duygusal tepkilerine bakarak çevresel uyaranlara nasıl tepki vermesi gerektiğini öğrenir. Bu

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü, demet.gulaldi@uskudar.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-8971-9737

Oyun çocuğun en önemli öğrenme ve gelişme ortamıdır. Zengin bir öğrenme ortamını oluşturmak ve çocuğun oyunlarına katılmak ve oyun oynarken çocuğun lider olmasına izin vermek gerekmektedir.

Çocuklar iyi birer gözlemcidir ve taklit yoluyla öğrenirler. Anne babasını ve diğer yetişkinleri taklit ederek yeni beceriler kazanırlar. Bu nedenle anne baba olarak olumlu model olmaya dikkat edilmelidir. Anne – baba tutumlarının dengeli ve demokratik bir tutum olmasına dikkat edilmelidir.

Çocuklar anne ile olduğu kadar baba ile vakit geçirmekten ve oyun oynamaktan çok mutlu olurlar. Babaların da çocuklarının bakımı ve gelişiminde aktif olması gerekmektedir. Choi vd., (2021) yapmış olduğu boylamsal bir çalışmada bebeklik ve çocukluk döneminde aktif olarak çocuklarıyla ilgilenen babaların çocukları 30 yaşına geldiğinde alkol, tütün ve madde kullanımının olmadığı ve bu çocuklarda stres düzenleyici olan kortizol hormonu düzeyinin de çok yüksek olduğu bulunmuştur.

Çocukların akranlarıyla birlikte olması sosyal duygusal gelişim için oldukça önemlidir. Akranlarıyla etkileşime girebileceği sosyal ortamların yaratılması ve çocuğu bu ortamlara girmesi desteklenmelidir.

SONUÇ

Bebeklik dönemi (0-24 ay) gelişimin en hızlı olduğu bir yaşam dönemidir. Bu dönem sosyal duygusal gelişim açısından da oldukça önemlidir. İnsan sosyal bir varlıktır ve yaşam boyu başkalarıyla iletişim halinde yaşar. Başkalarıyla iletişim bebekler için bakım veren kişi ile başlar. Birincil bakım veren ile kurulan güvene dayalı ilişki bebeği yetişkin yaşamdaki ilişkilerinin kalitesini belirler. Sosyal duygusal gelişimi etkileyen diğer özellik; çocuğun mizacıdır. Bebeklik dönemi sonrasında daha da belirgin hale gelen mizaç, sosyal ilişkilerin belirleyicisidir. Bebeğin yakın çevresindeki kişilerin, anne baba, kardeşler, akrabalar, arkadaşlar sosyal duygusal gelişim üzerinde etkilidir. Bu nedenle bebeklik döneminde özellikle ebeveyn tutumları, kapsayıcı ve geliştirici öğrenme ortamları, sağlıklı iletişim becerileri, güven ve sevgi ortamı bebeğin gelişimi açısından büyük önem taşımaktadır.

KAYNAKLAR

- Aral, N. ve Kadan, G., (2018). Sosyal Gelişim. (Aral, N. ve Z. F. Temel (Eds.), *Çocuk gelişimi* içinde (s. 262-290). Hedef Yayıncılık
- Austrian, S. G., ve Mandelbaum, T. (2008). Attachment theory. In S. G. Austrian (Ed.), *Developmental theories through the life cycle* (2nd ed., pp. 365–414). Columbia University Press.
- Baran, G. (2011). “Sosyal Gelişim”. *Çocuk Gelişimi* (ed. N. Aral ve G. Baran), s. 193–220, YaPa Yayınları, İstanbul
- Bee, H., ve Boyd, D. (2009). *Çocuk gelişimi* (Çev. Ed./Çev. Okhan Gündüz (Baskı bilgisi varsa yazılır). Kaknüs Yayınları.

- Berk, L. E. (2018). *Bebekler ve çocuklar: Doğum öncesinden orta çocukluğa* (N. Aral, Çev. Ed.). Nobel Akademik Yayıncılık,
- Bornstein, M.H., ve Arterberry, M.E. (2022). *Infancy: The Basics* (1st ed.). Routledge. <https://doi-org.ezaccess.libraries.psu.edu/10.4324/9781003172802>
- Bronfenbrenner, U. (1977). Toward an experimental ecology of human development. *American psychologist*, 32 (7), 513.
- Campos, J. J., Mumme, D. L., Kermoian, R., ve Campos, R. G. (1994). A functionalist perspective on the nature of emotion. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 59(2-3), 284-303. <https://doi.org/10.1111/j.1540-5834.1994.tb01289.x>
- Carpenter, M., Nagell, K., ve Tomasello, M. (1998). Social cognition, joint attention, and communicative competence from 9 to 15 months of age. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 63(4), i-vi, 1-143. <https://doi.org/10.2307/1166214>
- Charalampous, K., Demetriou, C., Tricha, L., Ioannou, M., Georgiou, S., Nikiforou, M., & Stavrinides, P. (2018). The effect of parental style on bullying and cyberbullying behaviors and the mediating role of peer attachment relationships: Longitudinal study. *Journal of Adolescence*, 64(1), 109-123. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2018.02.003>
- Çakmak, A., ve Pektaş, D. (2018). Duygusal gelişim. İAral, N. ve Z. F. Temel (Eds.), *Çocuk gelişimi içinde* (s. 262-290). Hedef Yayıncılık.
- Davis, M.I. Delfosse, C.M. ve Ventura, A.K (2022). Infant Age Moderates Associations between Infant Temperament and Maternal Technology Use during Infant Feeding and Care. *Int. J. Environ. Res. Public Health* 19, 12858. <https://doi.org/10.3390/ijerph191912858>
- Edwards, N. M. (2018). *Early social-emotional development: Your guide to promoting children's positive behaviour*. Brookes Publishing.
- Easterbrooks, M. A., Bartlett, J. D. B., Beeghly, M., ve Thompson, R. A. (2004). Social and emotional development in infancy. In R. M. Lerner, M. A. Easterbrooks, J. Mistry, ve I. B. Weiner (Eds.), *Handbook of psychology: Volume 6. Developmental psychology* (pp. xx-yy). John Wiley ve Sons.
- Feinman, S. (1982). Social referencing in infancy. *Merrill-Palmer Quarterly*, 28(4), 445-470.
- Gergely, G., Bekkering, H., ve Király, I. (2002). Rational imitation in preverbal infants. *Nature*, 415(6873), 755. <https://doi.org/10.1038/415755a>
- GuyEvans, O. (2024,). Bronfenbrenner's ecological systems theory. *Simply Psychology*. Retrieved from <https://www.simplypsychology.org/Bronfenbrenner.html>
- Jones S. S. (2009). The development of imitation in infancy. *Philosophical transactions of the Royal Society of London. Series B, Biological sciences*, 364(1528), 2325-2335. <https://doi.org/10.1098/rstb.2009.0045>
- Malik, F., ve Marwaha, R. (2024). *Developmental stages of socialemotional development in children*. StatPearls Publishing LLC.
- Meltzoff, A. N., ve Moore, M. K. (1994). Imitation, memory, and the representation of persons. *Infant Behavior and Development*, 17(1), 83-99. [https://doi.org/10.1016/0163-6383\(94\)90024-8](https://doi.org/10.1016/0163-6383(94)90024-8)
- Messinger D, Fogel A. (2007). The interactive development of social smiling. *Adv Child Dev Behav*. doi: 10.1016/b978-0-12-009735-7.50014-1.
- Miller, K. H. (2017). *Gelişim psikolojisi* (B. Onur, Çev.). İmge Yayınevi.
- Miller, P. M., & Commons, M. L. (2007). Stages of infant development, as illustrated by responses to the peek-a-boo game. *Behavioral Development Bulletin*, 13(1), 18-23. <https://doi.org/10.1037/h0100496>
- Miller, P. H. (2021). *Theories of developmental psychology* (6th ed.). Worth Publishers.
- Mortazavizadeh, Z., Göllner, L., & Forstmeier, S. (2022). Emotional competence, attachment, and parenting styles in children and parents. *Psicologia: Reflexão e Crítica*, 35(1), Article 6. <https://doi.org/10.1186/s41155-022-00208-0>
- Nunes, S. A. N., Faraco, A. M. X., Vieira, M. L., & Rubin, K. H. (2012). Externalizing and internalizing problems: Contributions of attachment and parental practices. *Psicologia: Reflexão e*

- Crítica*, 26(3), 617–625. <https://doi.org/10.1590/S0102-79722013000300022>
- Putnam, S. P., Sehic, E., French, B. F., Gartstein, M. A., & Lira Luttges, B. (2024). The Global Temperament Project: Parent-reported temperament in infants, toddlers, and children from 59 nations. *Developmental Psychology*, 60(5), 916-941. <https://doi.org/10.1037/dev0001732>
- Sroufe, L. A. (1996). *Emotional development: The organization of emotional life in the early years*. Cambridge University Press.
- Stern, D. N. (1985). *The interpersonal world of the infant: A view from psychoanalysis and developmental psychology*. Basic Books.
- Şendil, G. (2012). Bebeklikte sosyal-duygusal gelişim. İçinde G. Yüksel (Ed.), *Yaşam boyu gelişim: Gelişim psikolojisi (Life-span development)* (ss. 179-204). Nobel Yayıncılık.
- Thomas, A., ve Chess, S. (1968). *Temperament and behavior disorders in children*. New York University Press.
- Trevarthen, C. (1979). Communication and cooperation in early infancy: A description of primary intersubjectivity. In M. Bullowa (Ed.), *Before speech: The beginning of interpersonal communication* (pp. 321–347). Cambridge University Press.
- You, J.-H., & Bae, S.-M. (2024). The moderating effect of parenting efficacy on the relationship between child's temperament and parental depression. *Children and Youth Services Review*, 157, 1–8. <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2023.107403>
- Walden, T. A. (1991). Infant social referencing. In J. Garber ve K. A. Dodge (Eds.), *The development of emotion regulation and dysregulation* (pp. 69–88). Cambridge University Press.